

Contactgegevens

Heeft u na het lezen van deze Leidraad vragen of opmerkingen over het LIJ?

U kunt dan contact opnemen met het projectteam LIJ via het telefoonnummer: 070 370 72 75.

Mailen kan ook naar: jeugdcrimi@minvenj.nl

Colofon

Deze leidraad is een uitgave van het ministerie van Veiligheid en Justitie, programma Jeugdcriminaliteit en Jeugdgroepen.

De uitgave is bedoeld voor alle ketenpartners in de jeugdstrafrechtketen die werken met het LIJ.

©Ministerie van Veiligheid en Justitie | april 2012

Ministerie van Veiligheid en Justitie

Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen (LIJ)

Leidraad in de keten

LIJ
Landelijk
Instrumentarium
Jeugdstrafrechtketen

Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen

Inhoudsopgave

Waarom het LIJ?	4
Wat is het LIJ?	4
Wat brengt het LIJ in kaart?	6
Het LIJ genereert de volgende uitkomsten	8
Het LIJ in de keten	12
Contactgegevens	16

Het LIJ, Landelijk Instrumentarium Jeugdstrafrechtketen, is ontwikkeld voor jongeren van 12-18 jaar die met politie en justitie in aanraking komen. Het LIJ berekent het recidiverisico en geeft een profiel van aanwezige beschermende en risicofactoren en eventuele zorgsignalen. Op basis daarvan kan worden bepaald welke strafrechtelijke aanpak en eventuele zorg de jongere nodig heeft.

Het doel van het LIJ is om voor de jongere die aanpak te kiezen die recidive voorkomt.

Het LIJ maakt gebruik van wetenschappelijk onderbouwde instrumenten, waardoor meer betrouwbare voorspellingen en inschattingen kunnen worden gedaan. Adviezen en doelen voor een plan van aanpak zijn onderbouwd met een grondige analyse.

Waarom het LIJ?

De recidive onder jongeren is hoog: van de jongeren die een delict plegen, komt binnen een jaar ongeveer twintig procent opnieuw met politie in aanraking; binnen vier jaar is dit zelfs rond de vijftig procent (bron: Recidivemonitor WODC). Het terugdringen van recidive is daarom een belangrijk doel.

Dat lukt alleen als we hiervoor effectieve interventies inzetten. Interventies zijn echter pas effectief als ze voor de juiste doelgroep worden ingezet en niet te licht of juist te zwaar zijn. Een interventie moet dus passen bij het recidiverisico, de factoren die aan dit recidiverisico ten grondslag liggen en de motivatie en leerstijl van de jongere. In deze persoonsgerichte aanpak passen we de zogenaamde 'Wat Werkt beginselen' toe. Deze beginselen zijn gebaseerd op uitgebreid onderzoek over wat wel en niet werkt bij de aanpak van criminaliteit.

Wat is het LIJ?

Het LIJ ondersteunt bij het op gestructureerde wijze verzamelen en analyseren van informatie over de jongere en zijn leefomgeving. Op basis van de verzamelde informatie berekent het LIJ de kans op recidive, maakt het zichtbaar welke (veranderbare) factoren hier vooral aan bijdragen en zoekt het naar passende gedragsinterventies die het risico op herhaling van crimineel gedrag kunnen verkleinen. Het LIJ helpt de professionals in de jeugdstrafrechtketen om tot goed onderbouwde adviezen en beslissingen te komen.

Het instrumentarium bestaat onder andere uit richtlijnen en checklists voor interviews, vragenlijsten voor de jeugdige en ouders, scoreformulieren, wetenschappelijk onderbouwde wegings- en rekenmodellen en richtlijnen en formats voor rapportage. Het invullen en scoren van items, het berekenen van uitkomsten en het maken van rapportages gebeurt met behulp van een computerapplicatie.

Alle ketenpartners binnen het jeugdstrafrecht werken met het LIJ. Hierdoor spreken we één taal en verloopt de uitwisseling van informatie soepeler. Elk ketenpartner werkt verder met informatie die door een partner eerder in de keten is verzameld en geanalyseerd. Dat voorkomt onnodige herhaling van informatieverzameling.

Wat Werkt beginselen

- **Risicobeginsel:** stem de intensiteit van de interventie af op het recidiverisico.
- **Behoeftbeginsel:** stem de inhoud van de interventie af op veranderbare beschermende en risicofactoren van de jeugdige en zijn omgeving.
- **Responsiviteitsbeginsel:** kies een interventie die aansluit bij de motivatie, mogelijkheden, leerstijl van de jeugdige en zijn directe omgeving.
- **Beginsel van behandelmodaliteit:** de interventie is bewezen effectief.
- **Integriteitsbeginsel:** de interventie wordt uitgevoerd zoals bedoeld.
- **Professionaliteitsbeginsel:** de interventie wordt uitgevoerd door goed opgeleide en gesuperviseerde professionals.

Een aanpak die gebaseerd is op deze beginselen, laat effecten zien in de vermindering van recidive.

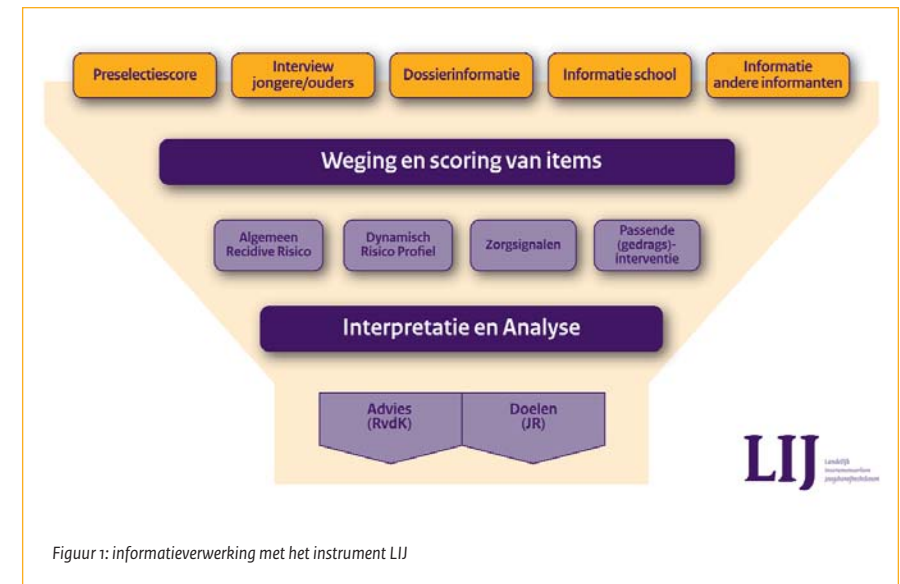
Wat brengt het LIJ in kaart?

Het LIJ geeft antwoord op de volgende vragen:

- Wat heeft de jeugdige gedaan? Wat is de ernst van het delict? Heeft de jeugdige zoiets eerder gedaan?
- Wat zijn mogelijke oorzaken voor het gedrag? Wat waren de motieven van de jeugdige?
- Hoe groot is de kans op recidive? Hoe groot is de kans dat de jeugdige nog eens met politie en justitie in aanraking komt vanwege het plegen van een delict?
- Welke factoren zijn van invloed op de kans op herhaling?
- Hoe groot is de kans dat de jeugdige anderen of zichzelf schade toebrengt?
- Zijn er zorgen omtrent de psychosociale ontwikkeling van de jeugdige, die vragen om aanvullende hulp?
- Wat is de beste aanpak om herhaling te voorkomen? Welke gedragsbeïnvloeding is nodig om recidive te voorkomen?

Voor het beantwoorden van deze vragen wordt gebruik gemaakt van wetenschappelijk onderbouwde instrumenten. Meerdere onderzoekers hebben aangetoond dat met gestructureerde instrumenten betere en meer betrouwbare voorspellingen over het gedrag en recidive gedaan kunnen worden dan alleen op basis van intuïtie of een klinische blik.

Kenmerkend voor het LIJ is dat informatie verzameld wordt via verschillende bronnen: dossierinformatie, interviews met jongere, ouders en belangrijke informanten en observaties. De interviews vinden plaats aan de hand van gestandaardiseerde vragenlijsten. Met alle verzamelde gegevens worden vragen en items van de instrumenten beantwoord en gescoord. Scoring van informatie gebeurt in een computerapplicatie waarin – gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek – wegingen worden gebruikt om uitkomsten te berekenen.

Figuur 1: informatieverwerking met het instrument LIJ

Het LIJ genereert de volgende uitkomsten

- Het **Algemeen Recidive Risico** (ARR): het risico op herhaling van crimineel gedrag. Feitelijk gaat het om de kans dat de jeugdige opnieuw met politie en justitie in aanraking komt vanwege het plegen van een delict. Risicoscores worden uitgedrukt in Laag, Midden of Hoog.
- Het **Dynamisch Risico Profiel** (DRP): de mate waarin dynamische risicofactoren bijdragen aan een grotere kans op recidive. Het DRP geeft een totaalscore, domeinscores en een overzicht van risico- en beschermende factoren. Het DRP levert scores op op de volgende domeinen: school, werk, gezin, vrije tijd, relaties, alcohol- en drugsgebruik en gokken, geestelijke gezondheid, attitude, agressie en vaardigheden. Domeinscores worden uitgedrukt in Laag, Midden of Hoog, zowel voor beschermende factoren als risicofactoren.

Risicofactoren: kenmerken van de jeugdige en zijn omgeving waarvan uit onderzoek bekend is dat ze de kans op herhaling van crimineel gedrag vergroten.

Statische risicofactoren, zoals sekse, aantal reeds gepleegde delicten en de leeftijd bij het eerste politiecontact zijn niet veranderbaar. *Dynamische risicofactoren* van de jeugdige zijn wel te veranderen. Voorbeelden zijn: problemen in de dagbesteding, antisociale attitude, gezinsproblemen en omgang met delinquente leeftijdsgenoten. Interventies gericht op dynamische factoren kunnen het risico op recidive verminderen.

Beschermende factoren: kenmerken van de jeugdige en zijn omgeving die de kans op herhaling van delictgedrag verkleinen en die een prosociale ontwikkeling bevorderen. Voorbeelden zijn bepaalde talenten, sociale vaardigheden en de steun van prosociale ouders of vrienden. Ook hier kan onderscheid gemaakt worden tussen onveranderbare (statische) en veranderbare (dynamische) factoren.

- **Zorgsignalen:** psychosociale of psychische problemen die soms niet of nauwelijks met delictgedrag of de kans op recidive te maken hebben, maar waarvoor een jeugdige eventueel wel behandeling en/of bescherming nodig heeft.

Beschermende factoren			Domein	Risico factoren		
Hoog	Midden	Laag		Laag	Midden	Hoog
		■	School	■		
			Werk			
■	■		Gezin	■	■	
		■	Vrije tijd	■	■	
			Relaties	■	■	■
Domein kent geen beschermende factoren			Alcohol- en drugsgebruik en gokken	■	■	
Domein kent geen beschermende factoren			Geestelijke gezondheid			
		■	Attitude	■		
	■	■	Agressie	■	■	■
	■	■	Vaardigheden	■	■	

Figuur 2: Dynamisch Risicoprofiel

- **Passende (gedrags)interventies:** door de Erkenningscommissie Gedragsinterventies van het Ministerie van Veiligheid en Justitie erkende interventies die passen bij het recidiverisico en het dynamische risicoprofiel van de jongere. Daarbij wordt ook gekeken naar *responsiviteit*, de motivatie/motiveerbaarheid, leerstijl en (on)mogelijkheden van de jeugdige en zijn omgeving om aan een bepaalde interventie deel te nemen. Het gaat om de mate waarin een jeugdige (en de omgeving) in staat is van de interventie te profiteren.

Alle uitkomsten worden betrokken bij de interpretatie en analyse:

- Wat is de relevantie van gevonden beschermende en risicofactoren voor de kans op recidive?

- Passen de uitkomsten van het LIJ bij het beeld dat de professional van de jongere en zijn omgeving heeft gekregen?
- Wat is van kritisch en doorslaggevend belang en moet als eerste aangepakt worden?

Op basis van deze interpretatie en analyse formuleren we een strafadvies en een eventueel plan van aanpak: wat moet er gebeuren om deze jongere voor recidive te behoeden?

Het rapport van de Raad voor de Kinderbescherming en de jeugdreclassering geeft de resultaten weer in een vast format.

Enkele vaste onderdelen zijn:

- Achtergrondinformatie over de jeugdige: gezins- en woonsituatie, dagbesteding, vrije tijd en vrienden, belangrijke ontwikkelingen, psychosociaal functioneren en eerdere contacten met politie en justitie
- Algemeen Recidive Risico
- Delictbespreking
- Dynamisch Risico Profiel (beschermende en risicofactoren)
- Zorgen over de ontwikkeling
- Eventuele passende gedragsinterventies
- Conclusie en advies (alleen bij de Raad)
- Werkplan (doelen voor het plan van aanpak; alleen bij de jeugdreclassering).

Het LIJ in de keten

Politie

Als een jongere wordt verdacht van een strafbaar feit, maakt de Politie het Procesverbaal Minderjarigen op en vult de Preselectie (instrument 1) van het LIJ in. Met de Preselectie maakt de politie een eerste inschatting van het recidiverisico. Dit gebeurt op basis van gegevens uit politiestructuren, zoals eerdere delicten, leeftijd bij het eerste delict en eerdere Halt-afdoeningen.

Halt

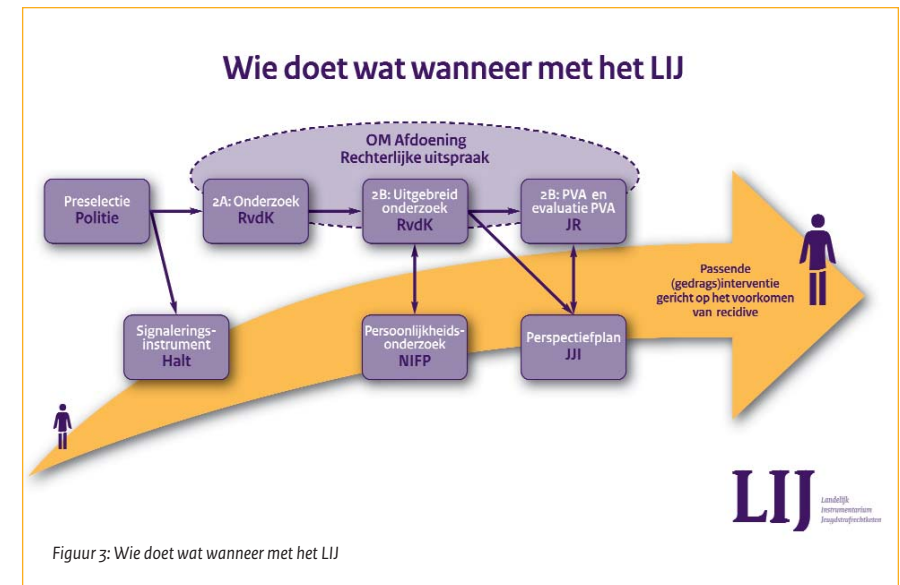
Als er sprake is van een Haltwaardig feit, gaat de jongere naar Halt. Bij aanvang van de Halt-afdoening neemt men het Halt-Signaleringsinstrument af. Daarmee wordt gekeken of er zorgen zijn die vragen om doorverwijzing naar hulpverlening. Dit gebeurt op basis van informatie over onder andere het functioneren op school, contact met ouders en vrijetijdsbesteding.

Raad voor de Kinderbescherming (RvdK)

Als een jongere volgens de Preselectie een Midden of Hoog Algemeen Recidive Risico heeft, start de Raad voor de Kinderbescherming een strafonderzoek. Bij ernstige delicten volgt altijd een onderzoek. Met LIJ-instrument 2A verzamelt de Raad op gestructureerde wijze informatie bij de jongere, ouders, school en eventuele hulpverleners. Instrument 2A levert een rapport op met onder andere een Dynamisch Risico Profiel. Dit is een inschatting van de risicofactoren bij de jongere op verschillende leefgebieden (de zogenaamde domeinen). Zo nodig start de Raad een uitgebreider onderzoek met behulp van instrument 2B. Instrument 2B genereert ook een Dynamisch Risico Profiel, waarbij naast de risicofactoren ook de beschermende factoren bij de jongere in beeld worden gebracht. Het 2B rapport geeft een gericht en onderbouwd advies over gedragsinterventies en andere maatregelen.

Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP)

Als een persoonlijkheidsonderzoek nodig is, komt het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie in beeld. Het NIFP ontvangt het 2A- of 2B-rapport en gebruikt dit als basis voor het persoonlijkheidsonderzoek. De resultaten hiervan vormen input voor het definitieve 2B-rapport dat de Raad voor de Kinderbescherming of de jeugdreclassering opstelt.

Figuur 3: Wie doet wat wanneer met het LIJ

Openbaar Ministerie (OM) en Zittende Magistratuur (ZM)

Zowel het Openbaar Ministerie als de Rechtbank ontvangt het 2A- of 2B-rapport. Het rapport geeft een gestructureerd beeld van de achtergronden en risico- en beschermende factoren van de jongere. De wetenschappelijk onderbouwde inschatting van risico's en het daarop gebaseerde advies gebruiken zij voor hun oordeelsvorming.

Justitiële Jeugd Inrichting (JJI)

Als een jongere in een Justitiële Jeugd Inrichting wordt geplaatst, ontvangt de JJI het 2A- of 2B rapport. Deze informatie gebruikt de JJI onder andere bij het opstellen van het Perspectiefplan en de invulling van instrumenten.

Jeugdreclassering (JR)

Op het moment dat een jongere bij de jeugdreclassering komt, stellen zij met behulp van instrument 2B een Plan van aanpak op. Na verloop van tijd stelt de JR het dynamisch risicoprofiel van de jongere opnieuw vast op basis van actuele informatie. Op deze manier gebruikt de JR instrument 2B zowel voor het Plan van aanpak, de tussenevaluatie als de eindevaluatie. Het LIJ meet veranderingen in de aanwezige beschermende en risicofactoren van de jongere en zijn omgeving en maakt deze zichtbaar.

